

دانشگاه یزد

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی

عنوان پایان نامه

**نقش کتابخانه های عمومی بر سواد اطلاعاتی دانش
آموزان دبیرستانی از دیدگاه دانشجویان کارشناسی
دانشگاه یزد**

استاد راهنما

خانم دکتر جیران خوانساری

استاد مشاور

سرکار خانم نرگس خالقی

نگارنده

زهرة رئیسى

پاییز ۱۳۹۰

تقدیم به پدر بزرگوارم

که وجودش استوارترین و بزرگترین تکیه گاه زندگی ام است.

تقدیم به مادر مهربانم

که دستانش محبت، چشمانش آسمان صداقت و دلش دریای گذشت و فداکاری است.

تقدیم به همسر مهربانم

به خاطر صبوری و شکیبایی اش

تشکر و قدردانی

خدای را سپاس می گویم که ما را سزاوار بندگی اش ساخت و قدرت اندیشیدن عطایمان کرد.

در این مجال کوتاه سپاس و قدردانی ویژه دارم از استاد ارجمند **خانم دکتر خوانساری** که راهنمایی این جانب را در نگارش این پایان نامه عهده دار بودند و در تمامی مراحل انجام کار مرا از رهنمودهای ارزشمند خود بهره مند ساختند.

از استاد گرامی **خانم خالقی** که به عنوان مشاور در انجام این پروژه مرا همراهی نمودند کمال تشکر را دارم.

چکیده

مقدمه: در آموزش و پرورش نوین که حرکت از سوی "معلم محوری" به سوی "دانش آموز محوری" آغاز شده، تأکید بر آموزش و پژوهش است. در چنین شرایطی یادگیری مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای دانش آموزان ضرورت دارد.

با توجه به این که یکی از اهداف اصلی کتابخانه‌های عمومی کمک به ارتقا سواد اطلاعاتی مراجعان خود است و قشر عظیمی از مراجعه کنندگان، دانش آموزان دوران متوسطه هستند در این پژوهش از دیدگاه دانشجویان سال اول کارشناسی دانشگاه یزد نقش این نوع کتابخانه‌ها را بر ارتقاء سواد اطلاعاتیشان در زمان تحصیل در دوره متوسطه بررسی شده است.

مواد و روش: در پژوهش حاضر گردآوری اطلاعات از روش پیمایشی برای دانشجویان استفاده شده است. و جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان سال اول کارشناسی دانشگاه یزد می باشد. شیوه گردآوری اطلاعات پرسشنامه خود ساخته پژوهشگر می باشد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می دهد دانشجویان از امکانات کتابخانه‌های عمومی در دوران دانش آموزی خود در حد متوسطی رضایت داشتند و میزان تأثیر گذاری کتابخانه‌های عمومی را بر سواد اطلاعاتیشان در حد متوسط اعلام کرده اند. نداشتن انگیزه شخصی را مهم ترین علل عدم حضور خود در کتابخانه بیان کرده اند. از کتابداران هم میزان رضایت خود را متوسط اعلام کرده اند.

بحث و نتیجه گیری: موانع بسیار زیادی در گسترش سواد اطلاعاتی پاسخ دهندگان به کتابخانه عمومی وجود دارد. پاسخ دهندگان بالاترین مانع را نبود منابع مورد نیاز در مجموعه کتابخانه بیان نمودند. کتابخانه‌های عمومی با افزایش منابع الکترونیکی که امروزه نیاز اصلی تمامی کتابخانه از جمله کتابخانه‌های عمومی است، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌ها و سمینارهای علمی و ارائه بروشور و جزوه‌های آموزشی با توجه به سطح تحصیلات مراجعان، آموزش رسمی و غیر رسمی می توانند دانش آموزان را در استفاده از اطلاعات و کسب دانش مورد نیاز یاری کنند.

کلید واژه: سواد اطلاعاتی. کتابخانه عمومی. دانش آموز

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
	فصل اول کلیات
۲	۱-۱ مقدمه
۳	۲-۱ بیان مسأله
۵	۳-۱ ضرورت و اهمیت پژوهش
۶	۴-۱ اهداف پژوهش
۷	۵-۱ تعریف عملیاتی اجزای مسأله
۷	۶-۱ متغیرهای اساسی تحقیق
۷	۷-۱ پرسش‌های اساسی
۸	۸-۱ فرضیه‌ها
	فصل دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۱۰	۱-۲ مقدمه
۱۱	۲-۲ تعریف سواد اطلاعاتی
۱۲	۳-۲ سواد اطلاعاتی و آموزش کتابشناختی
۱۳	۴-۲ سواد اطلاعاتی و دانش آموز
۱۴	۵-۲ استانداردهای سواد اطلاعاتی
۱۵	۱-۵-۲ استانداردهای سواد اطلاعاتی برای مدارس
۱۶	۶-۲ کتابخانه عمومی
۱۶	۱-۶-۲ کتابخانه عمومی: قابلیت

۱۸	۷-۲ نقش کتابخانه های عمومی در ارتقاء سواد اطلاعاتی
۲۰	۸-۲ نقش کتابداران در ارتقاء سواد اطلاعاتی
	۲-۹ پیشینه پژوهش
۲۲	۲-۹-۱ پیشینه در ایران
۲۶	۲-۹-۲ پیشینه خارج
۲۸	۲-۱۰ نتیجه گیری
	فصل سوم روش شناسی پژوهش
۳۱	۳-۱ مقدمه
۳۱	۳-۲ روش تحقیق
۳۱	۳-۳ محدوده مکانی و زمانی تحقیق
۳۲	۳-۴ جامعه آماری
۳۲	۳-۵ ابزار و روش گردآوری داده ها
۳۲	۳-۶ ابزار و روش تحلیل داده ها
۳۲	۳-۷ روایی ابزار اندازه گیری
۳۳	۳-۸ محدودیت های پژوهش
	فصل چهارم یافته های پژوهش
۳۴	۴-۱ مقدمه
۳۵	۴-۱۲ ارائه یافته های پژوهش
۳۵	۴-۲-۱ توصیف داده ها
۴۳	۴-۲-۲ تحلیل یافته ها
۷۱	۴-۲-۳ آزمون فرضیه ها

فصل پنجم بحث و نتیجه گیری

۷۳	۱-۵ مقدمه
۷۳	۲-۵ تجزیه و تحلیل یافته ها
۷۸	۳-۵ پاسخ پرسشهای اساسی
۸۱	۴-۵ نتیجه گیری
	۱-۴-۵ روشهای دستیابی به اطلاعات و میزان شناخت و استفاده پاسخ دهندگان از
۸۱	کتابخانه های عمومی
۸۱	۲-۴-۵ سنجش سواد اطلاعاتی پاسخ دهندگان
۸۲	۳-۴-۵ امکانات و روشهای توسعه سواد اطلاعاتی
۸۲	۴-۴-۵ برنامه های آموزشی مورد نیاز
۸۳	۵-۴-۵ موانع گسترش سواد اطلاعاتی
۸۴	۵-۵ پیشنهادهای اجرایی
۸۵	۶-۵ پیشنهادات آینده
۸۶	فهرست منابع و مأخذ
۹۰	پیوست ۱

فهرست جداول

صفحه	عنوان
	جدول ۴-۱: توزیع فراوانی بر اساس محل سکونت، جنسیت، رشته دیپلم و وجود کتابخانه
۳۶	در محل سکونت
۳۹	جدول ۴-۲: توزیع فراوانی بر اساس رشته تحصیلی دانشگاه و عضویت در کتابخانه
	جدول ۴-۳: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد زمان مراجعه
۴۰	به کتابخانه عمومی
	جدول ۴-۴: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد هدف مراجعه به
۴۱	کتابخانه عمومی
۴۳	جدول ۴-۵: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد علت حضور
۴۵	جدول ۴-۶: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد امکانات کتابخانه های عمومی
	جدول ۴-۷: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد راه کارهای ارتقاء اطلاعات
۴۷	توسط کتابخانه
۴۹	جدول ۴-۸: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد دوره های آموزشی کتابخانه
	جدول ۴-۹: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد امکانات منابع الکترونیکی
۵۱	کتابخانه و میزان پاسخگویی به نیاز دانش آموزان
	جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد علت عدم استفاده از منابع

- الکترونیکی
۵۲
جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد میزان مهارت پاسخ دهندگان
- در دوران دانش آموزی
۵۴
جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد نقش کتابخانه در کسب
- مهارت در دوران دانش آموزی
۵۷
جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد میزان آشنایی با ابزارهای اینترنت
- در دوران دانش آموزی
۵۹
جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد نقش کتابخانه عمومی در
- آشنایی با ابزارهای اینترنت
۶۱
جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد موانع دستیابی به اطلاعات
- در کتابخانه
۶۳
جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد کتابخانه
- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد کتابداران
۶۷
جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی اظهار نظر جامعه مورد پژوهش در مورد عدم حضور در کتابخانه
۶۸

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۳۷	نمودار ۴-۱: توزیع فراوانی بر اساس جنسیت پاسخ دهندگان
۳۸	نمودار ۴-۲: توزیع فراوانی بر اساس رشته تحصیلی مقطع دیپلم
۳۸	نمودار ۴-۳: توزیع فراوانی بر اساس وجود کتابخانه در محل سکونت
۴۰	نمودار ۴-۴: توزیع فراوانی عضویت در کتابخانه عمومی در زمان دانش آموزی
۴۱	نمودار ۴-۵: توزیع فراوانی زمان مراجعه به کتابخانه
۴۲	نمودار ۴-۶: توزیع فراوانی هدف مراجعه به کتابخانه عمومی
۴۴	نمودار ۴-۷: توزیع فراوانی علت رفتن به کتابخانه عمومی
۴۶	نمودار ۴-۸: توزیع فراوانی امکانات کتابخانه های عمومی
۴۸	نمودار ۴-۹: توزیع فراوانی راه کارهای ارتقا اطلاعات توسط کتابخانه
۵۰	نمودار ۴-۱۰: توزیع فراوانی دوره های آموزشی برگزار شده توسط کتابخانه
۵۲	نمودار ۴-۱۱: توزیع فراوانی امکانات منابع الکترونیکی کتابخانه و میزان پاسخگویی به نیاز دانش آموزان
۵۳	نمودار ۴-۱۲: توزیع فراوانی علت عدم استفاده از منابع الکترونیکی
۶۷	نمودار ۴-۱۳: توزیع فراوانی میزان مهارت دانشجویان در دوران دانش آموزی

نمودار ۴-۱۴: توزیع فراوانی نقش کتابخانه در کسب مهارت های دانشجویان در دوران

۵۹ دانش آموزی

نمودار ۴-۱۵: توزیع فراوانی میزان آشنایی با ابزارهای اینترنت

۶۱

نمودار ۴-۱۶: توزیع فراوانی نقش کتابخانه عمومی در آشنایی با ابزارهای اینترنت

۶۲

نمودار ۴-۱۷: توزیع فراوانی موانع دستیابی به اطلاعات در کتابخانه

۶۴

نمودار ۴-۱۸: توزیع فراوانی اظهار نظر پاسخ دهندگان در مورد کتابخانه های عمومی.

۶۶

نمودار ۴-۱۹: توزیع فراوانی اظهار نظر پاسخ دهندگان در مورد کتابداران

۶۸

نمودار ۴-۲۰: توزیع فراوانی اظهار نظر پاسخ دهندگان در مورد علل عدم حضور در کتابخانه

۷۱

فصل اول

کلیات

۱-۱ مقدمه

امروزه ارتقای سطح سواد ملی جزء یکی از مهم‌ترین اهداف فرهنگی تمامی کشورهای دنیا محسوب می‌گردد. برنامه‌های متعددی در جهت افزایش سطح سواد جامعه به اجرا درمی‌آید و تلاش می‌شود تا از این طریق، توانایی‌های بالقوه نیروی انسانی جامعه افزایش پیدا کند و در جهت آرمان‌های ملی مورد استفاده قرار گیرد.

واژه سواد مفهومی است با وجوه بسیار، طیف معنایی مفهوم سواد از بی‌سوادی مطلق (فردی که نمی‌تواند بخواند و بنویسد) آغاز می‌شود و در درجات بعدی به بی‌سوادی عملکردی (فردی که تا حدودی توانایی خواندن و نوشتن دارد)، باسوادی محدود (فردی که تا حد بر طرف کردن نیازهای روزمره‌اش بخواند و بنویسد)، مفهوم سواد (فردی که می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای مادی و معنوی خویش باشد)، مرحله شناختی (فردی که بتواند علاوه بر توانایی خواندن اطلاعات، به جستجو و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز خویش نیز بپردازد) می‌رسد.^۱

بورچینال^۲ اعتقاد دارد که با رسیدن طیف معنایی مفهوم سواد به مرحله شناختی، مفهوم سواد به مفهوم سواد اطلاعاتی تغییر پیدا می‌کند.

سواد اطلاعاتی قدرت دسترسی به اطلاعات با ارزش، آگاهی از چگونگی سازماندهی دانش و اطلاعات و روشهای مختلف جستجو و توان تشخیص مؤثرترین اطلاعاتی که برای حل مشکلات و تصمیم‌گیری‌ها لازم باشد، است.^۳

^۱. فاطمه طباطبایی، "بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی" فصلنامه کتاب، ۳، ۱۰، ۶۸: (۱۳۷۸)

^۲. Burchinal

^۳. همان، ص ۶۹

سواد اطلاعاتی ساختاری پیشرفته جهت شناخت، کشف، ارزیابی، و کاربرد فعالیت‌های اطلاعاتی است که می‌تواند تا حدی از طریق فن‌آوری اطلاعات و روش‌های پژوهشی معقول، و از همه مهم‌تر از خلال استدلال و تشخیص منتقدانه و موشکافانه حاصل شود. سواد اطلاعاتی با استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های فردی، اساس یادگیری مداوم را پایه‌گذاری می‌کند که به وسیله آن می‌توان از فن‌آوری بهره‌جست ولی نهایتاً مستقل از آن عمل می‌کند.^۱

با رشد سریع حجم اطلاعات قابل دسترس و تغییرات مداوم فناوری که به طور اساسی در امر دسترسی به اطلاعات تاثیر گذاشته، تاثیر چشم‌گیری نیز در کتابخانه‌های عمومی و خدمات آنها داشته است. کتابخانه‌های عمومی باید فرصت‌هایی که به وسیله پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات حاصل شده است، استفاده کنند و به صورت دروازه الکترونیکی به دنیای اطلاعات مطرح گردند.

با توجه به نقش مستقیم کتابخانه‌ها در گردآوری و اشاعه دانش و از طرف دیگر ارتباط مستقیم کتابخانه به عنوان یک نهاد اجتماعی با جامعه و افراد آن می‌توان به جرأت گفت که وظیفه و مأموریت اصلی کتابخانه‌ها از جمله کتابخانه‌های عمومی از ابتدا تاکنون، سوق دادن جامعه به سوی دانش بوده و خواهد بود.

کتابخانه‌های عمومی وظیفه خدمات‌دهی و اطلاع‌رسانی به کل جامعه را بر عهده خواهد داشت. در حقیقت کتابخانه‌های عمومی زیربنای خودآموزی همیشگی افراد یک جامعه‌است. امروزه جامعه‌ای مترقی و پیش‌رونده خواهد بود که در کنار مؤسسات آموزشی قوی و سایر امکانات آموزشی و پژوهشی، از کتابخانه‌های عمومی توانمند و دارای منابع غنی و مجهز به سیستم‌ها و فناوری‌های نوین برخوردار باشد، بدون برخورداری از کتابخانه‌های عمومی روزآمد و مطابق با استانداردهای جهانی، هرگز نخواهد توانست خود را به عنوان یک جامعه اطلاعاتی پیشرفته مطرح کند.

۱-۲ بیان مسأله

کتابخانه عمومی، مرکز همه نوع دانش، اطلاعات و منابع است و با فراهم آوردن حوزه‌های وسیعی از اطلاعات، می‌تواند کارکردهای گوناگونی داشته و نقش‌های مختلفی ایفا کند. کتابخانه

^۱. همان.ص ۷۱

عمومی نهادی است که قادر است در سراسر عمر انسان، آموزش مردم و اطلاع‌رسانی را بر عهده بگیرند و اطلاعات گسترده‌ای را در زمینه‌های مختلف در دسترس مردم قرار دهد.^۱

امروزه نقش کتابخانه‌های [عمومی] به عنوان یکی از زیرساخت‌های جامعه اطلاعاتی و سیستم خودآموز سواد اطلاعاتی پررنگ‌تر از گذشته شده است و دستیابی به جامعه اطلاعاتی فعال و موثر، بدون توجه به کتابخانه‌های [عمومی] امکان‌پذیر نخواهد بود.

بر اساس اعلامیه رسمی، انجمن کتابداران امریکا چندین هدف را برای این نوع کتابخانه‌ها برشمرده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

کمک به توسعه و اعتلای دانش، پرکردن اوقات فراغت افراد جامعه به نحوی که باعث بهسازی رفتارهای فردی و اجتماعی آنان شود، کمک به شناخت و درک هنر، کمک به شکوفایی و اعتلای استعدادها و خلاقیت‌های روحی و ذهنی افراد جامعه، بالا بردن توانایی‌های افراد جامعه برای انجام امور روزمره، و کمک به فرایند خودآموزی، سوادآموزی و کسب سواد اطلاعاتی.

در عصر انفجار اطلاعات توانایی دستیابی، بازیابی، و ارزیابی اطلاعات عامل تشخیص سواد به شمار می‌رود که داشتن این توانایی به سواد اطلاعاتی تعبیر می‌شود.

سواد اطلاعاتی از نظر معنایی به مهارتی اطلاق شده است که با داشتن آن، فرد بتواند نیاز اطلاعاتی خود را به صورت نسبتاً دقیق تشخیص دهد، منابع اطلاعاتی مرتبط را شناسایی کند، آنها را بر حسب درجه ارتباط با نیاز اطلاعاتی خود ارزش‌گذاری کرده، در صورت مساعد بودن سایر عوامل تاثیرگذار در دسترسی به اطلاعات، اطلاعات مورد نظر خود را دریافت کرده، و به تجزیه و تحلیل آن اطلاعات پردازد.^۲

به دست آوردن مهارت‌های سواد اطلاعاتی همانند بسیاری از مهارت‌های دیگر نیازمند آموزش و تمرین است. از طرفی نیاز به آموزش باید از طرف دولت و جامعه با سواد احساس شده باشد، در غیر این صورت دسترسی بدان امکان‌پذیر نخواهد بود. متأسفانه در کشورهای در حال

^۱. فیلیپ جیل، خدمات کتابخانه‌های عمومی: **رهنمودهای ایفلا/ یونسکو برای توسعه**، ترجمه علی شکویی (تهران: چاپار، ۱۳۸۶) ص ۱۷-۱۸.

^۲. مه‌ری پریخ؛ حسن مقدس زاده، "سواد اطلاعاتی: پژوهشی پیرامون چگونگی کسب سواد اطلاعاتی"، **مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد** (بهار و تابستان ۱۳۸۰): ۳۲۷.

رشد سواد اطلاعاتی بیشتر نیاز محققان، استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. در حالی که سنگ بنای آموزش نحوه تحقیق باید از مقاطع تحصیلی ابتدایی و متوسطه گذاشته شود تا در مقاطع تحصیلات دانشگاهی که نیاز به تحقیق شکل جدی تری به خود می گیرد، این آموزش قبلا صورت گرفته باشد.^۱

در آموزش و پرورش نوین که حرکت از سوی "معلم محوری" به سوی "دانش آموز محوری" آغاز شده، تأکید بر آموزش و پژوهش است. در چنین شرایطی یادگیری مهارت های سواد اطلاعاتی برای دانش آموزان ضرورت دارد.

دانش آموزانی که مهارت های سواد اطلاعاتی را فرا می گیرند خلاق تر و مستقل تر از دیگر دانش آموزان هستند.^۲

با توجه به اهمیت سواد اطلاعاتی برای دانش آموزان و ذکر این نکته که یکی از اهداف اصلی کتابخانه های عمومی کمک به ارتقا سواد اطلاعاتی مراجعان خود است و قشر عظیمی از مراجعه کنندگان، دانش آموزان دوران متوسطه هستند این پژوهش قصد دارد تا از دیدگاه دانشجویان سال اول کارشناسی دانشگاه یزد نقش این نوع کتابخانه ها را بر ارتقاء سطح سواد اطلاعاتیشان در زمان تحصیل در دوره متوسطه بررسی کند.

۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش

کتابخانه های عمومی که بیشترین سهم را در اطلاع رسانی به جامعه دارند، باید یکی از ارکان مهم برای کسب اطلاعات باشند. بخصوص زمانی که اطلاعات همگانی و دسترسی به آن به هیچ قید و شرطی امکان پذیر شده است.

^۱ هادی شریف مقدم، "سواد اطلاعاتی و آموزش باز یا از راه دور"، در سمینار آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه ها، مراکز اطلاع رسانی و موزه ها، (۲۱ خرداد ۱۳۸۳) (مجموعه مقالات) به کوشش رحمت الله فتاحی؛ با همکاری محمد حسین دیانی ... {و دیگران}، (مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۳)، ص ۳۲۸-۳۳۴.

^۲ گالری ای. ام. {و دیگران}، "سواد اطلاعاتی: الگویی برای استفاده در کتابخانه های آموزشی"، ترجمه مهدی داوودی، گزیده مقالات ایفلا ۹۷، زیر نظر عباس حری، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۸.

کتابخانه‌های عمومی در کنار سیستم آموزشی مدارس تاثیر بسزایی در آموزش سواد اطلاعاتی به دانش آموزان دارند، و با تشویق دانش آموزان به استفاده هر چه بیشتر از منابع کتابخانه برای انجام تکالیف خود و بکارگیری سیستم آموزشی مبتنی بر خودآموزی و خودیابی اطلاعات، برغزای مطالب درسی و آموزشی خواهند افزود و علاوه بر آن به طور نظری و عملی توانایی‌ها و روش‌های بازیابی اطلاعات را به آنها آموزش خواهند داد. کتابخانه‌های عمومی، دنباله رو سیاست‌های کتابخانه آموزشی محسوب شده و مکمل برنامه‌هایی هستند که در کتابخانه‌های آموزشی شکل گرفته‌اند.

پرسش‌های دانش آموزان معمولاً براساس آن چه در مدرسه می‌آموزند شکل می‌گیرد و کتابخانه‌ها باید با داشتن منابع مناسب و مرتبط، آمادگی پاسخگویی باشند.

متون منتشر شده نشان می‌دهد محور توجه آثار سواد اطلاعاتی در ایران معطوف به کتابخانه‌های دانشگاهی و سطح آموزش عالی و در مواردی سطح آموزش و پرورش است؛ اما کمترین توجه به بحث سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی صورت گرفته است. در حالی که کتابخانه‌های عمومی از موقعیتی عالی برخوردارند تا «حضور مستمر در زندگی دانش آموزان» داشته باشند و بتوانند از دانش آموزان در توسعه سواد اطلاعاتی‌شان حمایت دایمی به عمل آورند.

به دلیل نقش کتابخانه‌های عمومی در ارتقاء سواد اطلاعاتی دانش آموزان این پژوهش در صدد آن است تا از دیدگاه دانشجویان کارشناسی سال اول دانشگاه بررسی کند که دانشجویانی که از سراسر کشور وارد دانشگاه یزد می‌شوند تا چه حد در دوران تحصیلات متوسطه از کتابخانه‌های عمومی شهر خود استفاده کرده‌اند و این استفاده آیا بر پیشبرد سواد اطلاعاتی آنها تأثیر گذار بوده یا خیر؟

۱-۴ اهداف پژوهش:

هدف اصلی از این پژوهش نشان دادن اهمیت و ضرورت وجود کتابخانه‌های عمومی بر ارتقاء سواد اطلاعاتی دانش آموزان دوران متوسطه از دیدگاه دانشجویان کارشناسی دانشگاه دولتی شهر یزد است.

۱-۴-۱ اهداف فرعی:

- بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به نقش کتابخانه‌های عمومی، در فراهم کردن شرایط حضور آنها در اجتماع در دوران تحصیل مقطع متوسطه
- بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به تأثیر تجهیزات کمک آموزشی موجود در کتابخانه‌های عمومی، بر سواد اطلاعاتی آنها دوران تحصیل مقطع متوسطه
- بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به نقش کتابخانه‌های عمومی، در تأمین علایق اطلاعاتی آنها در دوران تحصیل مقطع متوسطه

۵-۱ تعریف عملیاتی اجزای مساله

- کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی، کتابخانه‌ای است که از منابع مالی دولتی شکل می‌گیرد و خدمات رایگان به تمام اقشار جامعه ارائه می‌کند و یکی از مهمترین نمادها و نهادهای جوامع دموکراتیک امروزی است. در کتابخانه‌های عمومی تمامی افراد بدون هیچ گونه محدودیتی حق استفاده از منابع را دارند.^۱

- سواد اطلاعاتی

قابلیت‌هایی که باین نام توسط «انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی» تدوین و منتشر شده است و توانایی تشخیص نیاز اطلاعاتی، تدوین پرسش، مکان‌یابی، بازیابی، ارزیابی، به‌کارگیری و اشاعه‌ی اطلاعات را در برمی‌گیرد.

- دانشجو

دانشجوی کارشناسی اعم از زن و مرد ورودی ۸۹-۹۰ در حال تحصیل در دانشگاه یزد

۶-۱ متغیرهای اساسی تحقیق

متغیر مستقل: امکانات، خدمات و آموزش کتابخانه‌های عمومی
متغیر وابسته: سواد اطلاعاتی دانشجویان در زمان تحصیل دوران متوسطه

^۱ . علی مزینانی، "کتابخانه و کتابداری" (تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۶)، ص ۱۹۰-۱۹۱

۷-۱ پرسش های اساسی

- ۱ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد کتابخانه های عمومی در پیشرفت تحصیلی دوران دانش آموزی آنها، تأثیر گذار هستند؟
- ۲ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد کتابخانه های عمومی در ارائه برنامه های آموزشی اثر گذار هستند؟
- ۳ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد تجهیزات نرم افزاری و سخت افزاری موجود در کتابخانه های عمومی بر سواد اطلاعاتی آنها تأثیر گذار است؟
- ۴ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد تجهیزات کمک آموزشی موجود در کتابخانه های عمومی بر سواد اطلاعاتی آنها تأثیر گذار است؟
- ۵ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد کتابخانه های عمومی، در تأمین منابع اطلاعاتی مورد علاقه آنها مفید بوده اند؟
- ۶ از دیدگاه دانشجویان تا چه حد کتابخانه های عمومی زمینه مشارکت آنها را در اجتماع فراهم کرده است؟
- ۷ در صورت عدم مراجعه به کتابخانه عمومی دلایل عدم استقبال از کتابخانه های عمومی در دوران تحصیلات متوسطه چیست؟

۸-۱ فرضیه ها

۱. تفاوت معناداری در نگرش دانشجویان دانشگاه یزد نسبت به نقش کتابخانه عمومی بر سواد اطلاعاتی آنان به تفکیک رشته تحصیلی وجود دارد.
۲. تفاوت معناداری در نگرش دانشجویان دانشگاه یزد نسبت به نقش کتابخانه عمومی بر سواد اطلاعاتی آنان به تفکیک شهر های محل تحصیل در دوران دبیرستان وجود دارد.

فصل دوم

مبانی نظری

و پیشینه پژوهش